

Vilniaus
universiteto
biblioteka

JOACHIMAS LELEVELIS – ISTORIKAS, ĮVALDĖS SPALVAS

Color
Our
Collections

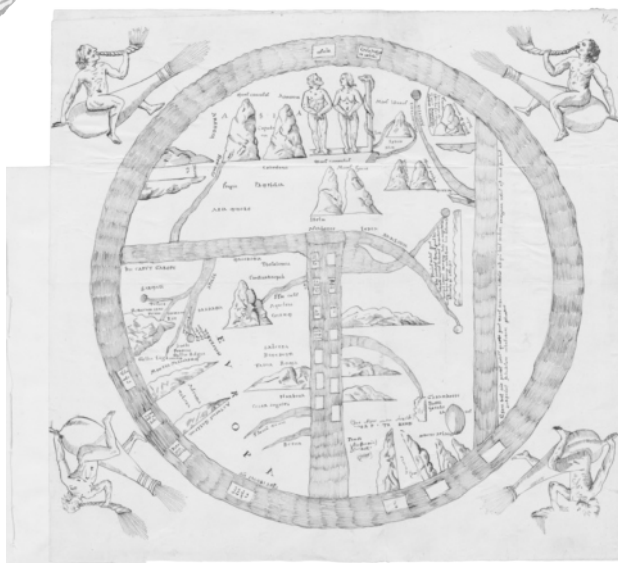
#ColorOurCollections

Vilniaus
universiteto
biblioteka

Vilniaus universiteto biblioteka, įkurta 1570 m., savo turtinguose fonduose yra sukaupusi daug unikalių kolekcijų. Tarp pačių svarbiausių – istoriko **Joachimo Lelevelio** (1786–1861) surinktas senosios kartografijos rinkinys, vertinga knygų kolekcija ir dokumentinis palikimas. Žymusis istorikas, knygotyrininkas, numizmatas, Vilniaus universiteto profesorius testamentu savo asmeninę biblioteką paskyrė VU bibliotekai.

J. Lelevelis buvo pasaulinio masto mokslininkas – jo indėliu į istorinės geografijos, numizmatikos, knygotyros ir kitus mokslus domisi įvairių šalių tyrėjai. J. Lelevelis dėstė Vilniaus universitete 1815–1818 m. ir 1822–1824 m., buvo labai mėgiamas studentų – į jo paskaitas susirinkdavo minios. Jo novatoriškos pažiūros, kritiškas požiūris į pripažintų Lenkijos ir Rusijos istorikų veikalus, nesitaikstymas su autoritetais pritraukė ne tik studentijos, bet ir carinės Rusijos valdžios dėmesį. Dėl filomatų ir filaretų bylos J. Lelevelis buvo pašalintas iš universiteto, gyveno Varšuvoje, Paryžiuje, Briuselyje, bet Vilniaus niekada nepamiršo. Didžiausia profesoriaus aistra buvo kartografijos kolekcionavimas.

Pasaulio žemėlapis. Rankraštinė J. Lelevelio kopija (XIX a.). Žemėlapio originalas (XII a.) saugomas Nacionalinėje Turino universiteto bibliotekoje. Iš *Imagines Mundi* – J. Lelevelio sudaryto 43 rankraštinių žemėlapių sąsiuvinio.

Sudėję keturis toliau einančius fragmentus, gausite XII a. pasaulio žemėlapi.

Leleveliana VU bibliotekos Skaitmeninėse kolekcijose

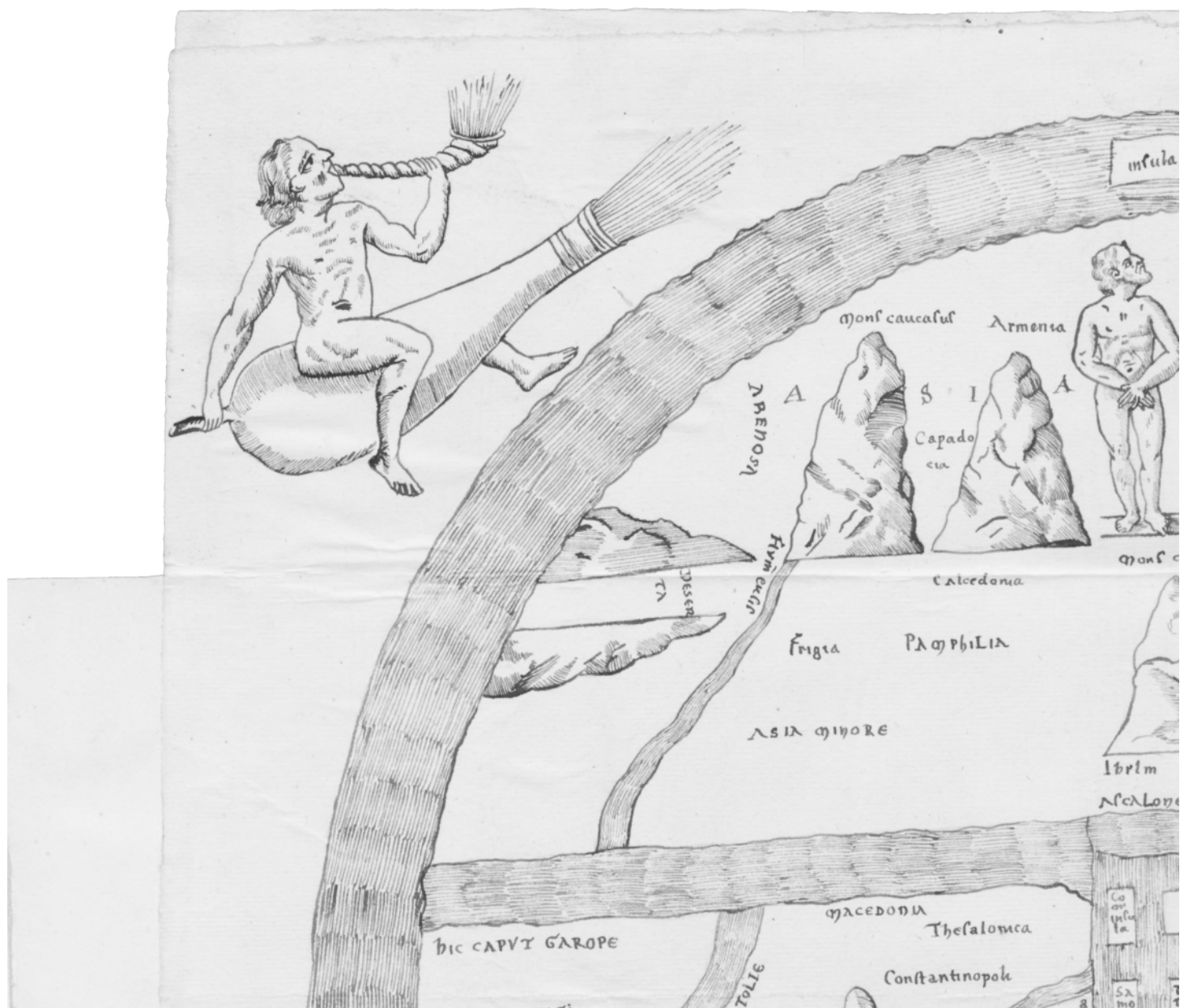
#ColorOurCollections

Vilniaus
universiteto
biblioteka

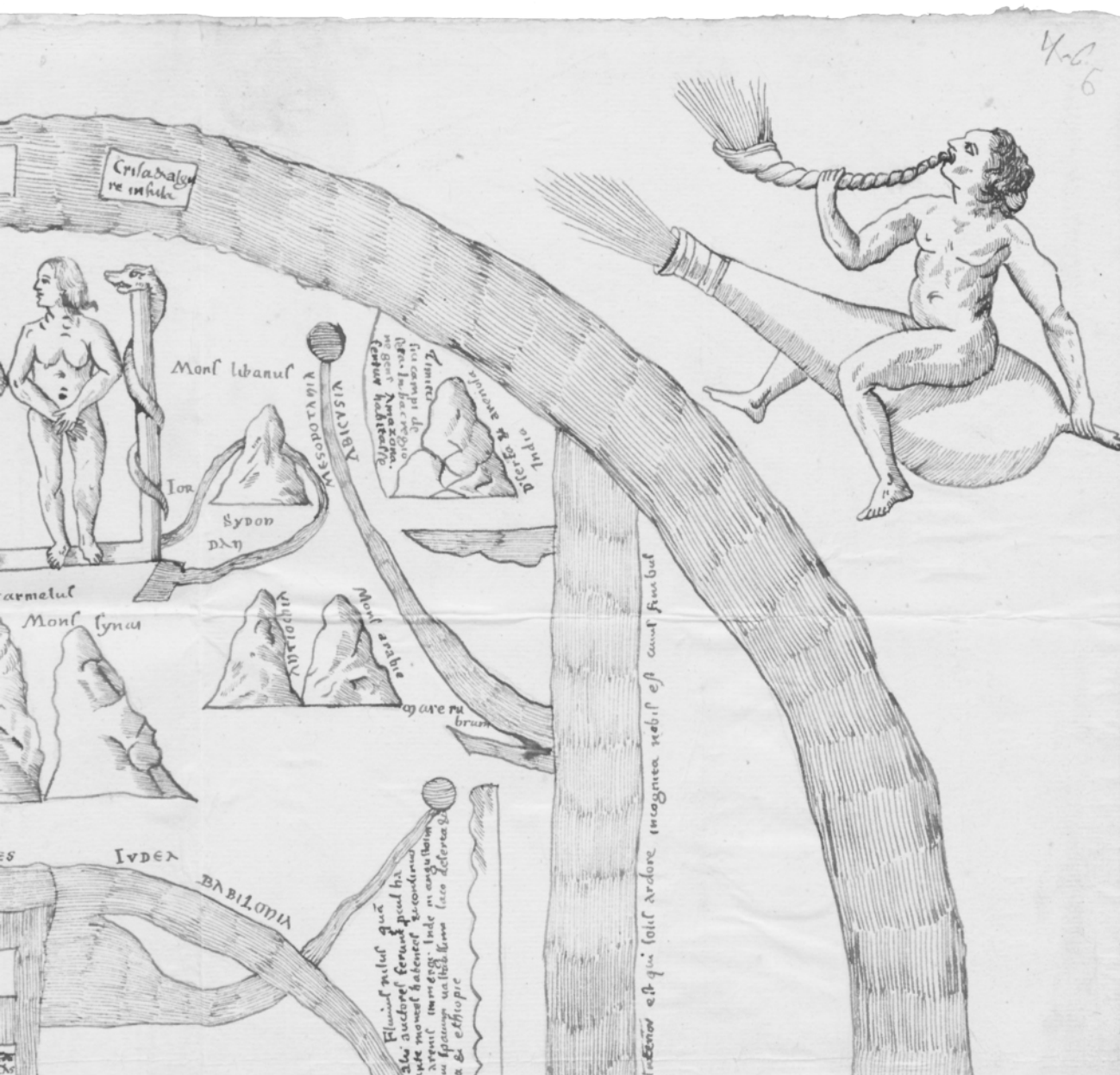
Joachimo Lelevelio asmeninis senosios kartografijos rinkinys sudaro Universiteto bibliotekos kartografijos kolekcijos, turtingiausios Lietuvoje ir vienos įdomiausių Rytų Europoje, pagrindą. J. Lelevelio rinkinyje yra tokių šedevrų kaip Ptolemajo, G. Merkatoriaus, J. Hondijaus atlasai. Ypatingą vertę turi ir J. Lelevelio rankraštiniai žemėlapiai. Ši kolekcija sudaro 70 procentų VU bibliotekos senųjų atlasų rinkinio.

Pasaulio žemėlapis. Rankraštinė J. Lelevelio kopija (XIX a.). Žemėlapio originalas (XIX a.) saugomas Nacionalinėje Turino universiteto bibliotekoje. Iš *Imagines Mundi* – J. Lelevelio sudaryto 43 rankraštinių žemėlapių sąsiuvinio.
1/4

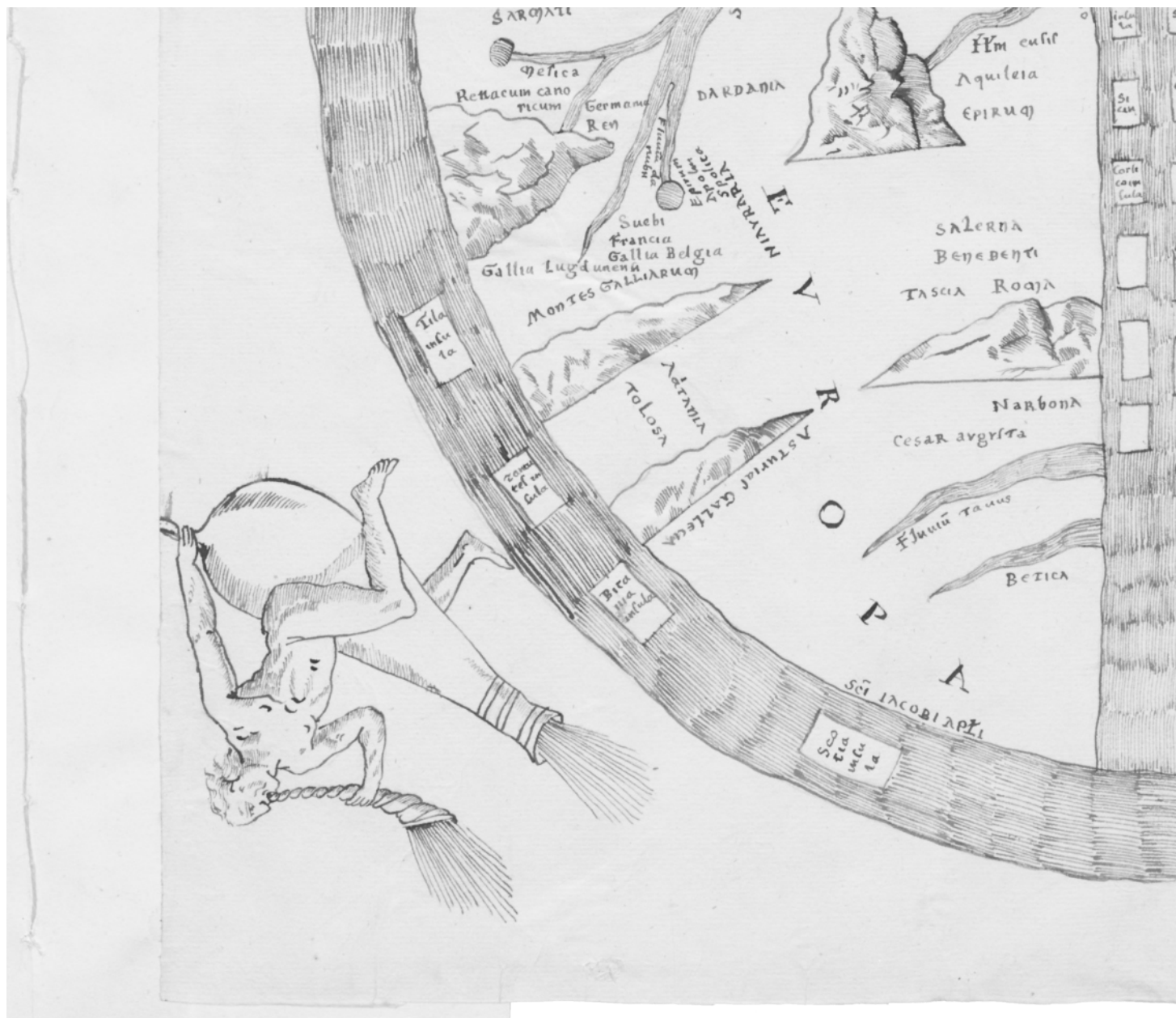
Ispanas vienuolis Beatas iš Liebanos antroje VIII a. pusėje parašė dvylikos tomų veikalą – *Apreiškimo Jonui komentarą*. Beato Komentaras kurtas ruošiantis pranašystei apie pasaulio pabaigą, kuri, buvo manyta, pasaulį turėjo ištikti 800-ais metais. Nors pranašystė nei IX a., nei vėliau neišsipildė, vienuolio rankraštis buvo itin vertinamas ir daug kartų kopijuotas viduramžių vienuolynų skriptoriumuose. Beato rankraščio kopijose atvaizduotas apvalus pasaulio žemėlapis, vadinamasis *mappæ mundi*, kurio viršuje vaizduojama pirmoji žmonių pora Rojuje. Apskritame žemėlapyje matomos ir tuo metu žinotos pasaulio dalys – Azija, Europa ir Afrika. Vadovaudamasis Plinijaus pasaulėvaizdžiu Beatas paliko vietas ir ketvirtajam, nežinomam ir tik numanomam pasaulio regionui žemėlapyje dešinėje pusėje. Šis ankstyvas pasaulio vaizdas orientuotas kitaip nei šandien įprasta: žemėlapyje viršuje atvaizduota ne Šiaurė, o Rytai.

Pasaulio žemėlapis. Rankraštinė J. Lelevelio kopija (XIX a.). Žemėlapyje originalas (XIX a.) saugomas Nacionalinėje Turino universiteto bibliotekoje. Iš *Imagines Mundi* – J. Lelevelio sudaryto 43 rankraštinių žemėlapių sąsiuvinio.
2/4

Beato rankraštis neišliko, šiandienos laikus pasiekė tik jo kopijos. Vieną šių, vadinamųjų Beato žemėlapių, variaciją XIX a. perpiešė J. Lelevelis. J. Lelevelio rankraštinis žemėlapis – kopijos kopija – sukurtas pagal XII a. dokumentą, saugomą Nacionalinėje Turino universiteto bibliotekoje.

Pasaulio žemėlapis. Rankraštinė J. Lelevelio kopija (XIX a.). Žemėlapio originalas (XIX a.) saugomas Nacionalinėje Turino universiteto bibliotekoje. Iš *Imagines Mundi* – J. Lelevelio sudaryto 43 rankraštinių žemėlapių sąsiuvinio.
3/4

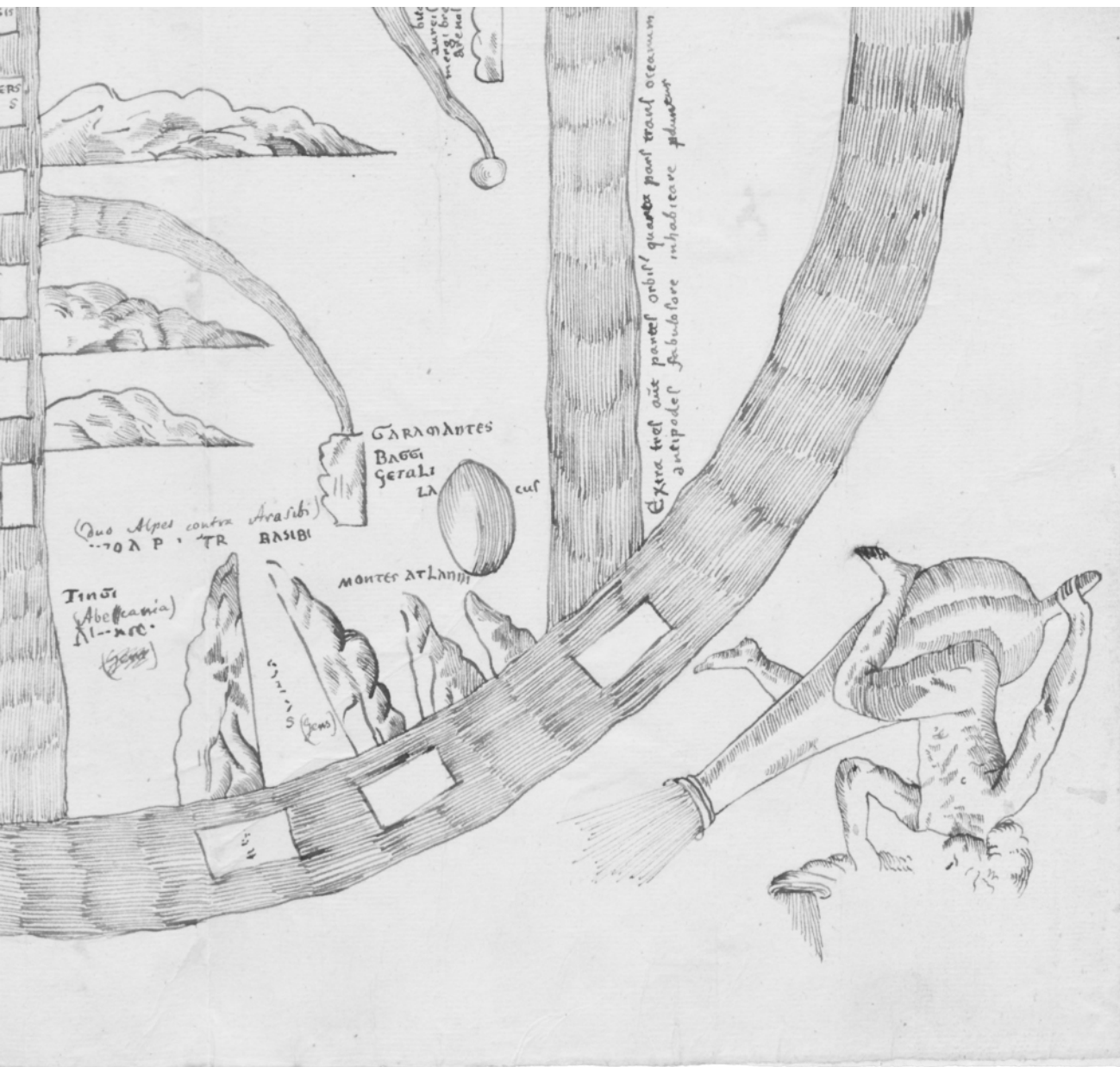
#ColorOurCollections

Vilniaus
universiteto
biblioteka

Pasaulio žemėlapis. Rankraštinė J. Lelevelio kopija (XIX a.). Žemėlapio originalas (XIX a.) saugomas Nacionalinėje Turino universiteto bibliotekoje. Iš *Imagines Mundi* – J. Lelevelio sudaryto 4:3 rankraštinių žemėlapių sąsiuvinio.

4/4

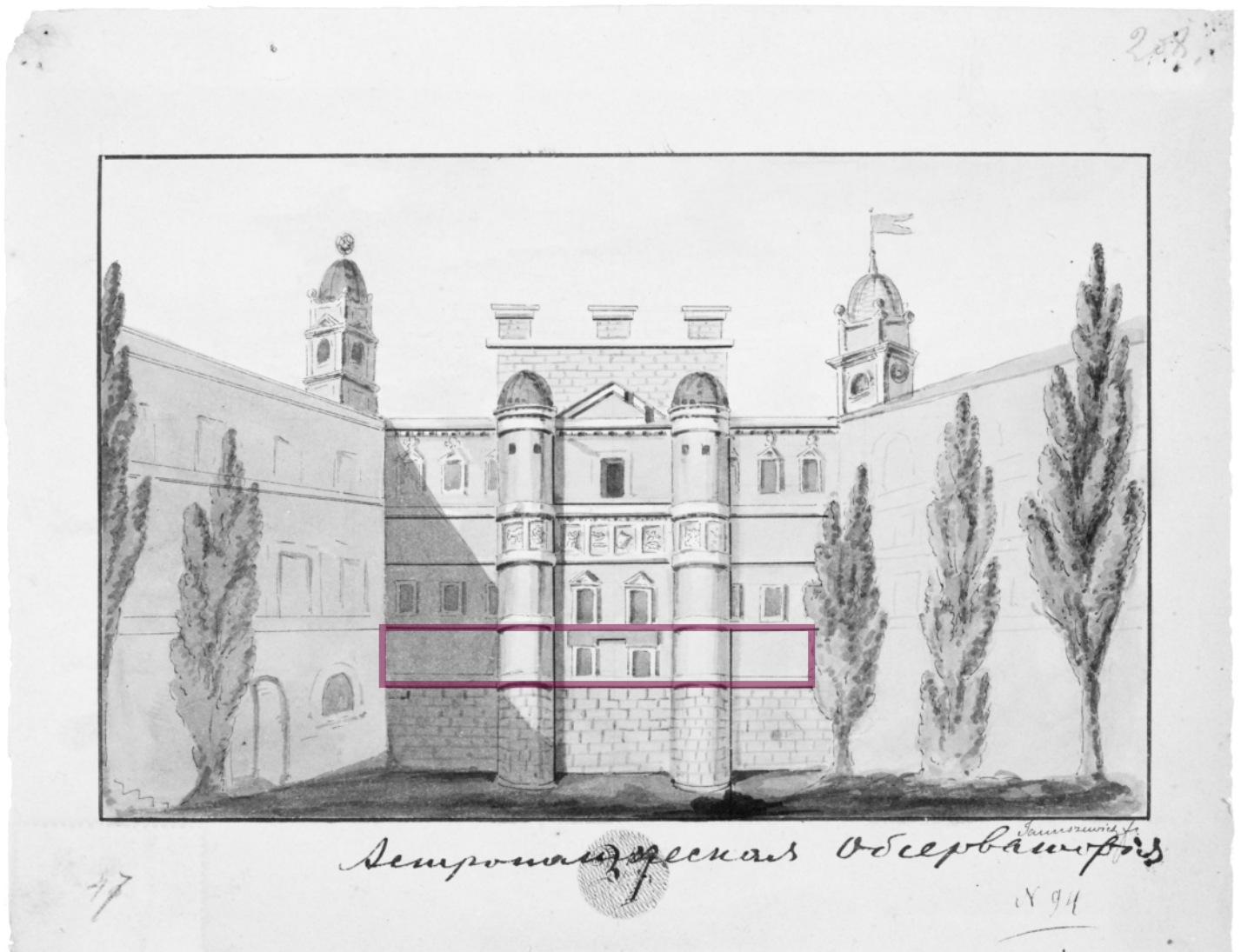
#ColorOurCollections

Vilniaus
universiteto
biblioteka

Profesorius gyveno centriniuose universiteto rūmuose esančiame bute, kur nuolat rinkdavosi studentai, norintys su juo pasikalbėti aktualiais mokslo klausimais, padiskutuoti, pasitarti.

Senoji Vilniaus universiteto astronomijos observatorija. Marcell Januszewicz akvarelė, 1836 m.

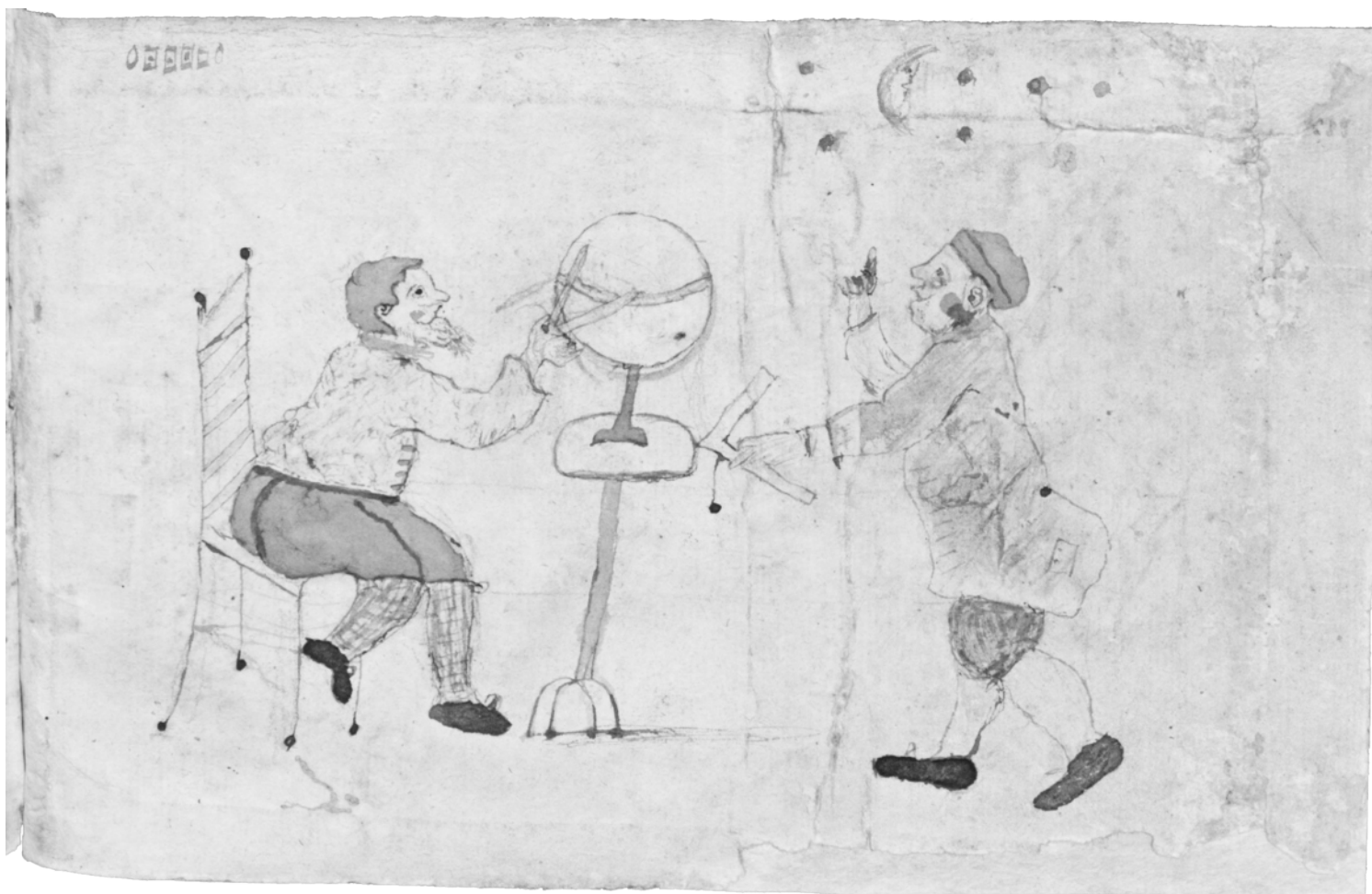
#ColorOurCollections

Vilniaus
universiteto
biblioteka

J. Leleveliui priklausiusio kartografijos atlaso pabaigoje – spalvotas piešinys. Spėjama, kad šiuos du personažus galėjo nupiešti pats J. Lelevelis.

Piešinys yra Petruso Bertijaus atlase *Tabularum geographicarum contractarum libri quinque*. Atlasas išleistas 1606 m. Amsterdame.

Versdami skaitmeninius atlaso puslapius, pamatysite ir piešinį!

#ColorOurCollections

Vilniaus
universiteto
biblioteka

Amžininkai rašė, jog J. Lelevelis buvo nepaprastai darbštus, kuklus, visas savo lėšas skyrė vertingų žemėlapių ir knygų įsigijimui – ko gauti nepavykdavo, tą persipiešdavo, nes buvo įgudęs piešėjas. VU bibliotekoje saugomi jo teptukai, dažai, kalkinis popierius, per kurį kopijuodavo. Pasakojama, kad profesorius pinigus leido tik knygoms, pienui ir duonai. Duona J. Lelevelis maitindavo peles, kad tos negrauztų jo kolekcijos knygų.

Nežinomo autoriaus
vario raižinio, vaizduo-
jančio alegorinę sceną,
fragmentas. XVIII a.
Raižinys iš Ž. Mikšio
kolekcijos

#ColorOurCollections

Vilniaus
universiteto
biblioteka

J. Lelevelio atminimui jo vardu pavadinta viena puošniausių universiteto bibliotekos salių. Šioje salėje būdamas studentu jis pats išmoko piešti. Piešimo J. Lelevelis mokėsi pas žymiausių XIX a. pirmosios pusės Vilniaus dailininką, Vilniaus universiteto Piešimo ir tapybos katedros profesorių Joną Rustemą.

J. Lelevelio salė Vilniaus universiteto bibliotekoje. 2020 m.

Pamatykite J. Lelevelio salės sienų tapybos spalvas ir visai neseniai restauratorių atrastą XVIII a. freską!

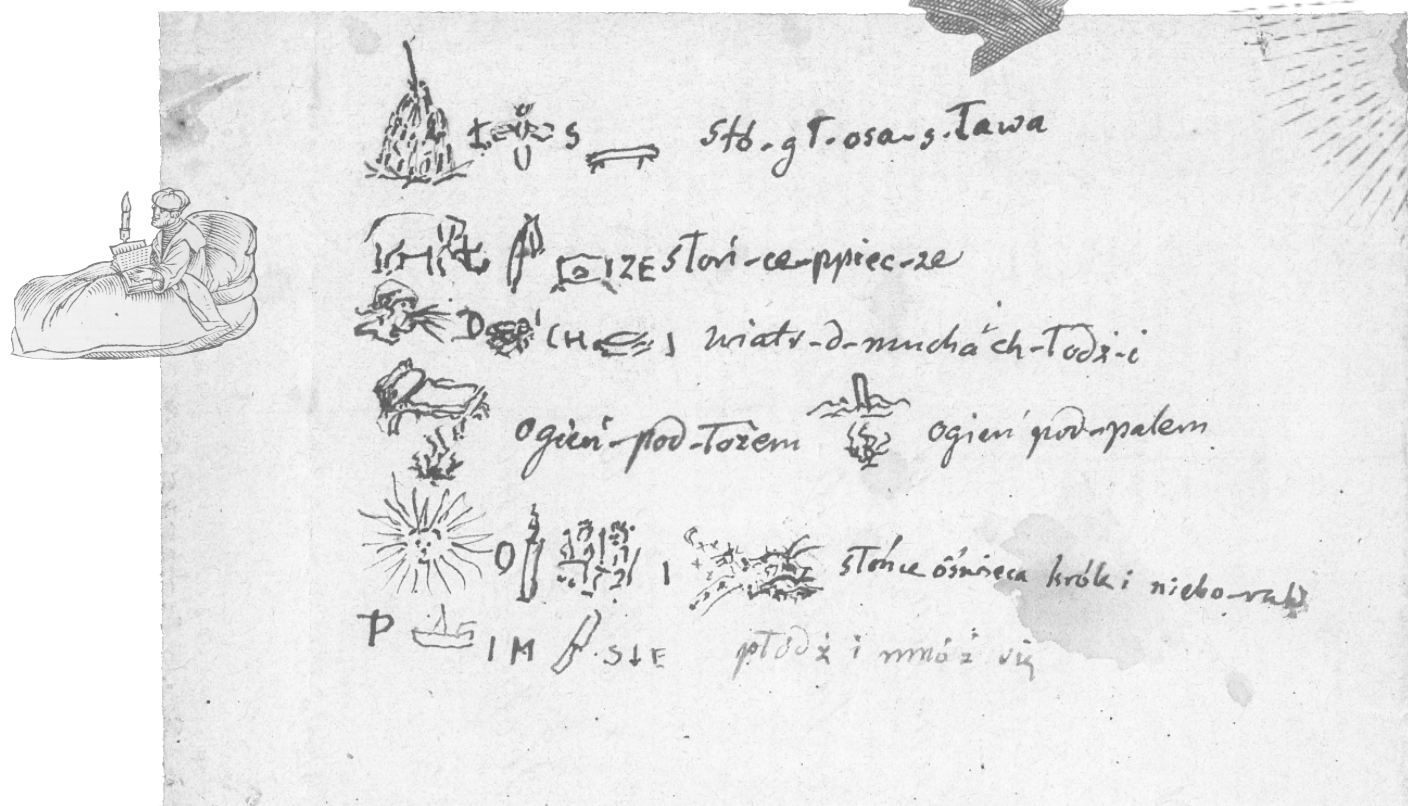
#ColorOurCollections

Vilniaus
universiteto
biblioteka

J. Lelevelio archyve ant mažyčio popieriaus lapelio – kvietimo apsilankyti Paryžiaus Dievo Motinos katedroje fragmento – iki šių dienų išliko mokslininko sukurta šarada (XIX a.). Galvosūkio piešiniuose užkoduota frazė lenkų kalba – dar neiššifruota.

Ilustracijos iš Vilniaus universiteto bibliotekos fondų

Kviečiame spręsti galvosūkius ir tyrinėti.
Linkime prasmingų atradimų!
Vilniaus universiteto Skaitmeninės kolekcijos –
nuo šiol viešam naudojimui.

